

EEN KWESTIE VAN MORAAL

24 november 1972

Goedenavond, vrienden.

Dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn weet u. Daaraan hoef ik u dus niet verder te herinneren. Ons onderwerp voor vandaag zal van meer actuele aard zijn. Ik gaf het als titel mee:

EEN KWESTIE VAN MORAAL

Wanneer ik deze titel kies, zo staat dit in verband met vele verschijnselen in uw wereld die allerhande moeilijkheden schijnen te baren. Wanneer wij bv. zien naar de inflatie, zo bezwaart eenieder zich daarover, dito over prijsstijgingen, misbruiken in het verkeer, verontreiniging van het milieu e.d. Er zijn zoveel punten waartegen de mensen op het ogenblik algemeen protesteren, dat je daarmee alleen gemakkelijk een avond zou kunnen vullen. Maar vraag u af, wat er dan in feite aan de hand is. Juist in deze periode, waarin vele problemen zich steeds scherper af gaan tekenen, lijkt het mij goed de achtergrond daarvan eens na te gaan.

Mijn conclusie is in feite reeds in de titel gegeven. Want wat is het geval? In deze maatschappij krijgt iemand, die een ander gedood heeft, bv. in het verkeer, meestal heel wat minder straf dan iemand die gestolen heeft. Bezit is kennelijk belangrijker dan een mensenleven, mits dit leven maar genomen wordt in het kader van een als normaal geldende gang van zaken, zoals het verkeer nu eenmaal is. In een maatschappij waarin een zodanige overvloed wordt geproduceerd, dat in feite van verspillings sprake is, vraagt eenieder om een verdere groei van de economie, maar protesteert gelijktijdig tegen het oplopen van prijzen en de vermindering van de koopwaarde van het geld, die onvermijdelijk het gevolg zijn van de verwezenlijking van deze wens plus de eis dat eenieder een steeds grotere zekerheid op sociaal terrein zal kennen. Overal hoort men protesten tegen een niet voldoende stijgen van de lonen, terwijl men een van de gevolgen daarvan, een toenemende prijsstijging, kennelijk niet wil zien als daarmee een onverbrekelijk verbonden gevolg.

Er is kennelijk iets vreemds aan de gang. De mens heeft zich zover vervreemd van zijn maatschappelijk bestel en het geheel van zijn geestelijke levenswaarden, dat hij uitgaat van het standpunt dat de eigen haan voortdurend koning dient te kraaien, terwijl niet hijzelf, maar alle anderen de kosten daarvoor dienen te betalen. Er zijn enkele recente voorbeelden van een dergelijke denkwijze. Zo blijkt ergens een openbare leeszaal een enorm verlies op te leveren. Om dit verlies weg te werken, geeft men tegen wil en dank, waarschijnlijk ook tegen alle behoeven in, aan alle burgers van de betrokken gemeente een vrij abonnement op die leeszaal en verklaart vervolgens dat op deze wijze het hinderlijke tekort voortaan niet meer op de voorgrond zal komen. Men weigert kennelijk te aanvaarden dat men niet in een werkelijke behoefte voorziet, zodat in een maatschappij waarin winstprincipes op elk ander punt wel gelden, een opheffen van of beperken van een dergelijke zaak normaal zou zijn. Opvallend is ook dat men hier spreekt van een 'vrij abonnement', en dus kennelijk er niet toe kan komen deze leeszaal als een noodzakelijke en dus ook zonder meer voor eenieder vrij te gebruiken instelling te zien.

Een vorm van onredelijkheid die wij, zij het in een wat andere vorm, terugvinden bij de sociale verzorging. Deze is in uw land wel bijzonder goed. Met het gevolg dat daarvan zeer goed misbruik wordt gemaakt. Het gevolg is dat de kosten voor de gemeenschap aanmerkelijk hoger liggen, dan door de resultaten aanvaardbaar wordt. Nu blijken er vele mensen te zijn die stellen dat die kosten naar beneden moeten, maar die aan de andere kant geen controle willen die doeltreffend is, omdat daardoor mogelijk degenen, die van deze zorgen gebruik maken, zich daardoor gekrenkt zouden voelen.

Iets wat vergelijkbaar lijkt met de reactie van een concern, dat onder meer een groot badhotel bezit. Enerzijds blijkt men te verklaren dat men dit gebouw, dat uiteindelijk een soort monument is, graag zou willen behouden. Maar, zo voegt men daaraan toe, dan zullen anderen de kosten daarvan moeten dragen, daar wij dit niet meer exploitabel achten. Het onroerende goed heeft immers een hoge bezitswaarde. Men wil geen genoeg nemen met een rente van een of enkele procenten op de originele investering, maar wenst een rente die overeenkomt met de nu geschatte bezitswaarde, terwijl men aan de andere kant spreekt over de culturele waarde van het bezit. Uiteindelijk blijkt men echter te redeneren: Een opbrengst van minder dan 1% van de nu bestaande werkelijke waarde is voor ons onaanvaardbaar. Dan moet de zaak maar tegen de vlakte. Ook dit zijn maar enkele recente voorbeelden van de vreemde houding die ik wil bespreken. De lijst van dergelijke reacties is te lang om haar geheel op te kunnen sommen.

Meent u niet dat in al deze gevallen in feite sprake is van een verkeerde normhantering, een verkeerde moraliteit, daar men kennelijk uitgaat van het standpunt dat een kapitaal altijd zijn interest, op welke wijze dan ook, op zal moeten brengen? Ik zie niet in dat kapitaal altijd een in geld of aanzien te waarderen interest diende op te brengen. Ik ben eerder van mening dat kapitaal en bezit op zich slechts hun betekenis ontleenen aan het geluk en de vrede, die daardoor voor een aantal mensen tot stand gebracht kunnen worden en niet aan een interest of opbrengst in geld.

Opvallend is in de overheidssfeer, dat men enerzijds veel geld weggooit aan prestigeprojecten, of het politiek binden van de mensen, terwijl men aan de andere kant spreekt over de noodzaak een exploitatie sluitend te houden, wanneer het gaat om instellingen die eenieder van node heeft, instelling die overigens onder de bestaande regelingen bijna, maar niet geheel, lonend zouden zijn. Mij is bijvoorbeeld in uw land opgevallen dat, zodra een bepaalde exploitatie niet lonend te maken is, overal kreten opgaan dat dit een algemene en culturele taak is, zodat men daaraan alle gewenste middelen ter beschikking moet stellen, zelfs voor luxe, terwijl gelijktijdig bij instellingen, waarvan eenieder wel te zijner tijd gebruik zal moeten maken, gesproken wordt over de noodzaak tekorten te beperken en het verlies zo klein mogelijk te houden of zelfs stelt dat zij winst op moeten leveren, omdat de gemeenschap de zo gewonnen middelen niet kan ontberen. Ik vraag mij af, waarom men in het geval van een leeszaal wel eenieder tegen wil en dank 'lid' wil maken en alles uit gemeenschapsgelden wil financieren, terwijl men niet bv. elke Nederlander een vrij abonnement wil geven op de spoorwegen, die eveneens een groot bedrag aan gemeenschapsmiddelen plegen op te eisen. Wat bovendien de ontlasting van het wegverkeer zeer in de hand zou werken en zo op andere wijze winst op zou leveren. Men zal hier antwoorden dat de N.S. een bedrijf zijn, terwijl een leeszaal een culturele zaak is. Maar waar begint dan cultuur?

Bij de kerken zie ik iets dergelijks. Een kerk moet gesloten worden. De gelovigen die daar kerken, nemen dit niet, bezetten het gebouw etc. Mijn vraag luidt: Die kerk staat er nu eenmaal. Wanneer die exploitatie niet meer 'verantwoord' - een ander woord voor rendabel - is, kan men de kapitaalsbelegging dan niet eenvoudig afschrijven en het aan de parochianen overlaten, zodat zij zelf de kosten van de daar te houden diensten op kunnen brengen? Zij hebben de bouw van die kerk mogelijk gemaakt. Wanneer zij in staat zijn het onderhoud daarvoor op te brengen, waarom mogen zij dan niet op de oude wijze verder voortgaan? Het te slopen gebouw is er immers toch? Of moet men dit gebouw verkopen of af laten breken, opdat het kapitaal terugkomt? Dan wil ik wel eens weten wat kapitaalsinvestering te maken heeft met geestelijke geborgenheid, het gevoel van behoren tot de religieuze zekerheden van een aantal gelovigen. Ik meende namelijk dat dit laatste het belangrijkste was.

Overal hoor ik ook spreken over de rechten van de mens. Zo stelt men bijvoorbeeld dat elke mens recht heeft op arbeid. Wat mooier klinkt dan het is. Want men trekt hieruit kennelijk de conclusie: dus zal eenieder werken of verhongeren, tenzij hij goed weet te leven van de arbeid van anderen. Dat men spreekt over recht op arbeid, kan ik mij wel voorstellen: Je kunt een mens niet tot een volledige ledigheid der dagen veroordelen. Wanneer een mens werkelijk wil werken, zo moet hij ook de kans krijgen dit te doen. Maar waarom zou hij werken, wanneer hij niet wil?

U meent, dat de zaak dan verkeerd zou gaan? Ik weet het nog niet. Wanneer ik naga hoeveel producten, ook van landbouw en veeteelt, zo goed als van fabrieken, over de gehele wereld worden weggeschonken, met een royaal gebaar aan armere landen worden geschonken om er in godsnaam vanaf te komen, terwijl men gelijktijdig alles doet om een voortbrengen van dergelijke producten in die arme landen, waar dit arbeid zou betekenen, te beperken, lijkt mij een dergelijke stelling niet logisch. Op elk terrein is er voortdurend sprake van overproductie, ook in uw eigen land. Ik meen dat men, wanneer men alle overbodige producten eenvoudig ter beschikking zou stellen aan de mensen, ook wanneer zij voorlopig alleen maar consument willen zijn, vele problemen opgelost zouden zijn. Men zou dan zelfs eventueel een groeiende economie verder voort kunnen zetten. Ofschoon die dan zeker niet meer zo hard nodig zou zijn, daar de noodzaak, voldoende 'arbeidsplaatsen' te scheppen, weg zou vallen. Met het gevolg, dat men bij de keuze van productie en productiemiddelen selectiever op zou kunnen treden dan nu mogelijk lijkt.

Denk nu niet dat het mij gaat om al die eigenaardige toestanden waaruit in deze dagen in toenemende mate conflicten en problemen voortspruiten. Ik wil eerder de vraag stellen, of de mens in zijn gemeenschap, nog wel begrip heeft voor wat ik met een mooi woord de intermenselijke moraal zou willen noemen. Wat ik daaronder versta? Bijvoorbeeld dit, dat men een ander zijn vrijheid gunt en zijn mogelijkheid tot geluk, terwijl men niet voortdurend ten koste van anderen zichzelf zoekt waar te maken, of beter zoekt te leven. Dat noem ik moraal, zo goed als het feit dat men een ander niet veracht, omdat hij anders denkt, leeft, gelooft, of anders is dan jijzelf. Zoals je ook niemand meer respecteert dan anderen of dan jezelf, omdat hij anders is of meer heeft dan jij, enz. Moraal houdt in dit verband in, dat men praktisch, en niet alleen in leuzen, de gelijkheid van de mens als mens t.a.v. alle mensen kan aanvaarden, dat je de mens kunt scheiden van zijn functie. Breng je de mensen terug tot hun oorspronkelijke staat, dan blijken er wel verschillen te zijn, maar de verschillen waarop men in de maatschappij zijn pretenties baseert, worden teruggebracht tot wat zij werkelijk zijn: een fictie. Het is een fictie, wanneer men uitgaat van het standpunt dat iemand die veel geleerd heeft, altijd meer waard is dan iemand die minder geleerd heeft. De waarde wordt eerder bepaald door de vraag, wat men met zijn kennis tot stand brengt.

Ik kan mij voorstellen dat een mens zich de achting van anderen verschaft, door voor die anderen iets te zijn of iets te doen. Maar ik kan mij niet voorstellen dat iemand alleen door het feit dat hij tot een zekere groep behoort, een zekere rang bereikt heeft of het nodige geld heeft - want het adeldom van de moderne tijd wordt bepaald door een bankrekening - meer waard zou zijn dan anderen, zodat men tegen hen op dient te zien. Ik ben van mening dat elke mens tegenover elke mens afzonderlijk voortdurend zijn waarde en betekenis dient te bewijzen, zodat de enige belangrijkheid die men kan bezitten, is gelegen in de betekenis die men, in praktisch opzicht, heeft voor vele anderen. De moraal van deze tijd is echter niet gebaseerd op de eis zelf zoveel mogelijk voor anderen te zijn, zoals de waardering voor de medemens niet gebaseerd is op de vraag wat deze in feite voor anderen betekent. Dat telt maatschappelijk in feite niet eens meer. Nog steeds gaat men uit van vragen als: in welke kringen beweeg je je, wat is je plaats in de maatschappij, welke macht kun je uitoefenen?

Het wonderlijke is, dat men dit ergens wel aanvoelt, maar daaraan op een geheel verkeerde wijze iets probeert te doen: men noemt een ateliermeisje tegenwoordig modinette, een fabrieksmeisje technisette, de asman milieubeschermer, de putjesschepper noemt zich rioleur enz. enz. Maar verander je daarmee iets aan de feitelijke situatie? Kennelijk is hier de naam belangrijker dan het nut van de volvoerde taak. Ik begrijp niet hoe men het in feite handhaven van grote waarderingsverschillen op grond van functie kan rechtvaardigen. Zeker niet op basis van de christelijke naastenliefde.

Een wijs maar bitter man heeft trouwens eens gezegd: Wanneer er sprake is van christelijke naastenliefde, wie wil dan een grens trekken en zeggen, tot hoever die liefde mag gaan? Uw maatschappij heeft dit overigens wel gedaan. Volgens haar dient christelijke naastenliefde alleen in kerken te bestaan, ofschoon zij natuurlijk in alle toespraken vermeld mag worden. Ergens deugt hier iets niet.

Overall spreken de mensen over milieuvervuiling. Maar terwijl zij dit doen, gooien zij rustig hun pakje rommel, dat je toch ook ergens kwijt moet, onder een auto, omdat je er anders zo lang mee moet slepen. Zij beklagen zich over de toenemende luchtverontreiniging maar hebben zelf een stookinstallatie, die walmt als een gek, en rijden in een auto die vuile gassen braakt, terwijl zij rustig blijven werken op fabrieken, die massa's gif in de atmosfeer en het oppervlaktewater spuien. Wat de vraag doet rijzen, of je aan de ene kant kunt ijveren voor een schoner milieu, terwijl je aan de andere kant zelf de vervuiling ervan in de hand werkt. Volgens de moderne moraal kennelijk wel. Het gaat om de idee, zo stelt men dan steeds weer, niet om die paar onbelangrijke feiten, waarbij ik zelf betrokken ben.

In de politiek zien wij precies hetzelfde trouwens. Men zegt niet werkelijk: kijk naar hetgeen wij gedaan hebben en oordeel ons op grond daarvan. Men roept steeds weer: kijk naar ons programma. Besef, hoe goed en gedegen wij zouden handelen, wanneer wij alleen aan de macht zouden zijn. Kijk naar onze kerkelijke rechtzinnigheid. Maar kijk niet naar hetgeen wij zijn en doen als mensen, want dat is niet eerlijk, dat is onfatsoenlijk. Zoals anderen uitroepen: kijk naar onze mystieke school met zijn achtergronden en leringen, maar die liever niet hebben dat men dan ook eens kijkt hoe de mensen die daarbij behoren, leven. In uw dagen dient men te oordelen op grond van verklaarde bedoelingen en inhouden, niet op grond van de feiten, zo stelt men. Dat kan op de duur nooit goed gaan, omdat er sprake zal zijn van een toenemende afwijking tussen stellingen en praktijk.

Ik heb de geldende moraal gezien, uw maatschappij bestudeerd en ben zo tot enkele conclusies gekomen die ik u voorleg.

Uw maatschappij wordt dermate beveiligd door gebods- en verbodsbepalingen, dat het persoonlijk initiatief en daarmee ook het persoonlijk betrokken zijn bij het lot van de naaste in de praktijk is wegge gevallen. In het streven naar een zo perfect mogelijke zorg voor eenieder heeft men een zo onpersoonlijke wijze van benadering tot anderen geschapen, dat het persoonlijke contact, dat bij het oplossen van problemen voor de mens toch het belangrijkste placht te zijn, steeds meer teloor gaat.

Men heeft enerzijds zowel kerk zowel als bepaalde wetenschappen van hun magisch karakter willen ontdoen, aan de andere kant heeft men gelijktijdig getracht deze zaken zodanig te rationaliseren, dat geloof langzaam maar zeker een sociaal politiek instrument is geworden, terwijl bv. de geneeskunde in feite een reparatie industrie is geworden, waarbij de verschillende hogere aangestelden intrigeren om tot verwerven van een eerste plaats, terwijl de patiënt en diens lijden in feite eerder wordt gebruikt als drukmiddel tegenover anderen en niet meer wordt gezien als iemand, tegenover wie men als geneesheer in de eerste plaats verantwoordelijkheid draagt.

Ik ben tot de conclusie gekomen dat de milieuvervuiling, waarover zovelen zich zo druk maken, in korte tijd sterk beperkt zou kunnen worden, wanneer men minder op algemene maatregelen zou aandringen, maar zich eerst eens af zou vragen wat men zelf voortdurend anderen aandoet. In uw maatschappij wil men met zijn moraal wel rekening houden met hetgeen anderen u aandoen, maar niet met hetgeen u anderen aandoet - men meet steeds met twee maten, indien mijn waarnemingen juist zijn. Dit acht ik onaanvaardbaar. Ik meen dat zelfs voor een staat dezelfde regels zouden moeten gelden, die ook voor haar burgers gelden.

Wat de geestelijke bewustwording van de mensen betreft: het is opvallend dat, naarmate meer de nadruk wordt gelegd op de mirakelen, waarmee de waarheid van een geloof zou zijn bewezen, men minder tracht in de praktijk iets van diezelfde kracht te gebruiken. Het is voor mij opvallend dat juist degenen, die beweren de enige en onomstotelijk juiste waarheid te kennen, voortdurend bezig zijn eenieder met een ander inzicht of oordeel monddood te maken. Zoals het mij opvalt, dat al degenen die een weg tot innerlijke bewustwording voorleggen aan anderen, langzaam maar zeker industrieel zijn gaan werken, zodat er steeds meer sprake is van schriftelijke cursussen en massabijeenkomsten, terwijl zij weinig of geen nadruk meer leggen op een persoonlijk leermeesterschap.

Men werkt met vaste raadgevingen, die men, mits tijdig betaald, schriftelijk thuiskrijgt. Vele z.g. inwijdingsscholen in uw dagen doen mij denken aan niet al te doelmatig geëxploiteerde instellingen voor het verzorgen van schriftelijk onderricht.

Er zijn verder enkele groepen die nog wel innerlijke en mystieke belevingen tezamen kennen, maar waarbij langzaam de werkelijke innerlijke **belevingen** toch plaats maken voor iets, wat men maatschappelijke betrokkenheid noemt. Naar ik meen speelt een rol hierbij, dat men de behoefte voelt zichzelf en zijn werken te doen gelden in een wereld, die men dan gemeenlijk ook nog verkeerd voorstelt. Toch heeft de mens volgens mij het recht op zijn eigen innerlijke waarheid, op zijn eigen wijze van leven, denken en werken. De mens heeft recht om, op grond van hetgeen hij geweest is, ook in deze periode zelf te bepalen, wat hij later worden zal.

De mens heeft het recht zichzelf te zijn, ook geestelijk. Degenen die hem met dogma's en stellingen trachten geestelijk te ketenen, hebben ongelijk. Degenen die de mens trachten vast te leggen met allerhande interpretaties van geloofsstellingen, die bovendien allen nogal aanvechtbaar zijn, zijn in mijn ogen eerder zelfzuchtige volksbedriegers, mensen die hun heilige zending gebruiken als verontschuldiging voor hun eigen behoefte zich te laten gelden en meer te zijn dan anderen.

Indien dit u nog niet overtuigt, dat er iets met de moraal van deze tijd niet in orde is, ken ik nog wel enkele andere argumenten.

Hoe komt het bijvoorbeeld dat alcohol, in vele vormen een sluipend gif, dat veel ellende heeft veroorzaakt - zij het in het verleden vaak meer dan in deze dagen - dat bij vele mensen eveneens verslaafdheid veroorzaakt, wel wordt toegelaten en algemeen aanvaard, in de gemeenschap als wel toelaatbaar geldt, terwijl andere eveneens roes veroorzakende middelen, die in vele gevallen minder ellende kunnen veroorzaken voor anderen dan de gebruikers, wel door de gemeenschap worden afgewezen, terwijl de gebruikers daarvan streng worden vervolgd

Hoe komt het, dat mensen die een afwijkende mening hebben, door de anderen wel worden vervolgd en dood geschreeuwd, maar dat men steeds minder bereid is, ook eens naar die anderen en hun argumenten te luisteren? Hoe komt het, dat men voortdurend overal bezig is eigen wijsheid, juistheid en goedheid luidruchtig te verkondigen, zonder ooit bereid te zijn de mening van anderen aan te horen, of althans anderen de vrijheid te gunnen zich een eigen oordeel te vormen? Zeker, het is in de eerste plaats een kwestie van moraal, maar daarnaast is het ook een kwestie van enorme verwarring, waarbij men niet meer in staat is waarheid en schijn van elkaar te onderscheiden.

Iemand heeft eens gezegd dat de wetgeving een doolhof is geworden, waarin slechts ingewijden nog een weg kunnen vinden en dat hierdoor, zover het werkelijk recht en rechtvaardigheid betreft, steeds meer een chaos ontstaat. Mij lijkt deze uitspraak niet bepaald overdreven. Dezelfde man sprak: Wanneer wij niet zelf mogen zoeken naar de waarheid - hij doelde hierbij op de bijbel - maar ons alleen dienen te houden aan hetgeen ons door anderen hieromtrent wordt verkondigd, zijn de priesters degenen geworden die ons van God verwijderd houden. Waarmee de man volgens mij wederom gelijk had. Om deze mens nog een laatste maal te citeren: De waan van het beter zijn of hoger geboren zijn dan anderen, is kennelijk voor velen de rechtvaardiging van een leefwijze, waarbij eigen menselijkheid in gevaar komt en het recht op menselijke waarden bij anderen ontkend wordt.

Deze uitspraken stammen uit een periode van rond 200 jaren geleden. Zij gelden vandaag nog. Alleen zijn in deze dagen steeds meer mensen betrokken geraakt bij deze verwarringen en misvattingen. Steeds meer mensen lopen vast in een doolhof van wetten en maatregelen, waarin niemand meer een weg kan vinden buiten de expert, zodat men van deze afhankelijk is geworden om nog iets te krijgen wat althans enigszins naar recht zweemt - en daartoe over de middelen moet beschikken die expert voor zijn werk en kennis een ruime vergoeding te bieden. In deze tijd zijn er zeker vele mensen die naar een eigen waarheid zoeken.

Maar omdat zij voortdurend worden geconfronteerd met allerhande dreigingen en stellingen van degenen die beweren het te weten, worden zij steeds weer in hun zoeken naar een innerlijke waarheid geremd en komen zij er vaak niet toe innerlijke waarden, erkenningen, ja, zelfs volledige bewustwordingen en inwijdingen te aanvaarden, doodgewoon uit angst voor de fysieke of psychische dreiging van degenen die hen een vertekende waarheid voorhouden.

Men heeft in deze tijd nog geen scheiding willen maken - behalve in sommige landen - tussen kerk en staat, ook al doet men wel alsof dit een feit is. Begrijpelijk: politiek en kerk zijn in wezen beiden evenzeer autoritair. Beide groepen gaan uit van een hun gegeven recht over anderen te heersen, zonder dat deze anderen een eigen ontwikkeling mogen kennen. En daar, waar de kerk en de staat geen eenheid meer vormen blijkt dat de staat onmiddellijk daarvoor in de plaats een eigen filosofie en leer stelt, die eveneens onaantastbaar is en waartegen geen ketterijen worden geduld. Ook hieraan dient eenieder zich volgens de staat zonder meer en geheel te onderwerpen. Zelfstandig hierover nadenken is verboden.

Wat men tegen dit alles zou kunnen doen? Ook dat lijkt mij voornamelijk een kwestie van moraal te zijn. Men zou bv. kunnen beginnen met allereerst eens te letten op hetgeen er in jezelf gebeurt. Wanneer je problemen hebt, wacht dan eerst eens af, of je zelf en in jezelf hiervoor mogelijk een oplossing kunt vinden en zoek niet allereerst steun en bevestiging bij anderen. Laat de dingen eerst eens in jezelf rijpen. Dan kom je geestelijk al een heel eind verder en word je ook in je gedragingen vanzelf wat rustiger en wat minder chaotisch.

Meer stoffelijk dient men zich eens af te vragen waarom men meer zou verbruiken dan men werkelijk nodig heeft. Waarom zou je bovendien voornamelijk dat gebruiken wat je door anderen aanbevolen wordt en zou je je niet beperken tot datgene, wat je krachtens eigen ervaring tot nu toe het beste vindt. Wanneer elke mens ertoe zou komen zijn eigen verbruik tot het werkelijk noodzakelijke te beperken, zou er bv. economisch een grote ramp plaatsvinden, maar zou gelijktijdig een grote sociale omwenteling plaats vinden, waardoor een nieuwe en gezondere economische opzet tot stand kan komen.

Er zou een sociaal veel aanvaardbaarder gemeenschap ontstaan. Wanneer elke mens die bepaalde zaken veroordeelt, eens niet zou wachten tot anderen daaraan eens iets afdoende gaan ondernemen, maar t.a.v. eigen gedrag en middelen onmiddellijk maatregelen zou treffen, zou bijvoorbeeld veel van milieuaantasting en vervuiling in korte tijd ongedaan worden gemaakt en zouden vele maatschappelijke problemen ook zonder ingewikkelde en kostbare ambtelijke structuren worden opgelost. Vele mistoestanden, die op het ogenblik zelfs in uw land bestaan, maar zeker elders, zouden langzaam maar zeker verdwijnen.

Wanneer de mensen niet meer uit zouden gaan van een aanvaarding van het gezag van anderen, maar van hun eigen vermogen om te leven en eigen levensbehoeften, zou de heerschappij van vele grootmogendheden van deze tijd geen macht meer hebben. Concerns zouden dan geen landen meer kunnen beheersen en zelfs maffiosi zouden niet meer de staat in feite kunnen beheersen en besturen.

Wanneer je, zoals velen in deze dagen, tegen geweld bent, betekent dit dat je alle geweld afwijst. Maar het betekent ook dat je alle geweld met alle middelen dient te bestrijden. Geweld bestrijd je het beste door het te vermijden, waar maar mogelijk. En waar het onvermijdelijk is, zal men daarop zo fel dienen te reageren, dat het voor anderen niet meer aanvaardbaar is geweld te plegen - bv. door eenieder die geweld pleegt duidelijk kenbaar te maken en uit te schakelen uit alle maatschappelijk verkeer.

Ik meen dat een mens vrij moet zijn. Het gaat u niets aan hoe uw naaste leeft. Het gaat u niets aan, of die mensen naast u nu wel of niet wettig getrouwd zijn, of het twee mannen of vrouwen zijn, of een van hen wit is en de ander gekleurd. Het enige wat u aangaat, is, dat ook dit mensen zijn. Zoek het menselijke contact, maar veroordeel en bekritiseer niet. Laat eenieder op zijn eigen wijze leven, zolang hij daardoor u in uw vrijheid van persoonlijk leven niet aantast.

Wanneer alle mensen dit zouden doen, zou er eveneens een zeer grote verandering plaats vinden. Om een voorbeeld te geven: nationaliteit zou geen reden tot trots en geweld meer zijn.

Maar ook de andere punten hebben verstrekkende gevolgen. Indien bv. alle mensen in uw land hun verbruik zouden beperken tot het werkelijk voor hen noodzakelijke, zou dit betekenen dat ongeveer 1/3 van de aankopen die nu in de verbruikssector plaats vinden, niet gedaan zouden worden. Dat betekent werkeloosheid, zeker. Maar het betekent vooral, dat steeds meer mensen de noodzaak gaan erkennen iets goeds te produceren in plaats van iets, wat er nog net mee door kan. Hierdoor wordt verspilling van arbeid en materiaal zo sterk beperkt, dat de welvaart in feite toeneemt. Het zou verder betekenen dat steeds meer mensen steeds minder financiële behoeften en daardoor ook minder financiële verplichtingen hebben. Wat betekent dat de invloed van het parasiterende en niet zelf-productieve kapitaal wordt gereduceerd. Daarnaast betekent het, dat degene die sparen wil, dit nu ook werkelijk kan doen, terwijl degene die minder wil werken, daartoe eveneens alle mogelijkheid vindt. Men beschikt dan over alle middelen om de samenleving weer een minder gejaagd en schizofreen karakter te geven dan nu het geval is.

Op het ogenblik dat elkeen in uw land zich af zou vragen wat een andere mens metterdaad is en doet, zou ongeveer 2/3 van Nederlands kerken leeg blijven. Politieke groepen zouden het merendeel van hun leden verliezen. Protestbewegingen zouden geen aanhangers meer vinden. Daarvoor in de plaats zou een samenwerking tussen individuen ontstaan. Men zou niet meer klagen dat de gemeente de straten niet schoon weet te houden, maar eenvoudig stellen: ik maak mijn eigen straat schoon, want die is vuil. Men zal niet meer klagen dat de gemeente te weinig groen aanbrengt, maar zelf een bloem, een boom, neer gaan zetten.

Vele in wezen overbodige inspanningen zouden niet plaats vinden. Men zou niet stellen, dat men goed toneel wil zien en dat er dus maar eens een grote schouwburg met alle luxe mogelijkheden door de gemeenschap gebouwd moet worden, maar beginnen in kamers of een oude garage toneel te brengen. Zo ontstaat het werkelijk goede toneel, omdat dan alleen degene die anderen werkelijk iets biedt, de kans krijgt uiteindelijk in grotere gebouwen te spelen. Met andere woorden: door van dit standpunt uit te gaan, ontstaat een culturele omwenteling. Het is wel zeker dat daarbij een groot deel van het nu kunstmatig en op kosten van anderen in stand-gehouden culturele leven zal ten ondergaan, zeker in zijn huidige vorm. In de plaats daarvan ontstaat een mogelijk in presentatie minder perfecte, maar veelzijdiger en door de overgave van de executanten gedragen cultuur, die ook voert tot het toch overal optreden van orkesten en musici, toneelspelers enz.

Indien wij het rendementsprincipe, dat vooral door de grotere maatschappijen in stand wordt gehouden, terzijde leren stellen, is het mogelijk bv. Nederlandse boeken uit te geven van Nederlandse en andere auteurs voor ongeveer 1/7 van de prijs die zij nu kosten. Wanneer iedereen alleen gebruik zou maken van bv. de auto, wanneer hij daarvoor een werkelijke en dringende reden heeft, zou het verkeersnet dat nu bestaat, in wezen reeds te groot zijn, zodat degenen die werkelijk zich op deze wijze moeten voortbewegen, zich snel en doelmatig zouden kunnen verplaatsen. Gelijktijdig zou de aantasting van het milieu door het verkeer met meer dan één derde percent verminderd worden.

Ook met dergelijke voorbeelden zou ik nog wel even door kunnen gaan. Ik wil u er echter op wijzen dat, wanneer de mens zijn behoefte om vooral veel te verdienen en te bezitten, zou veranderen in de neiging slechts zoveel te bezitten en de willen kopen, dat hij eenvoudig, maar prettig kan leven, de werkgelegenheid door het ontstaan van meer gedifferentieerde vraag gelijktijdig in wezen ruimer zou worden, terwijl vele bedrijven die voor het milieu schadelijk zijn, geen vraag meer naar hun producten zouden kennen en geen arbeiders meer zouden kunnen vinden om verder uit te breiden, of zelfs maar hun huidige werkwijze verder vol te houden. Menigeen zou dan immers reageren: dit is een stinkzaak, mijn werk hier is voor mijn gezondheid en die van mijn kinderen gevaarlijk, dus hier werk ik niet. Nu werkt men in dergelijke bedrijven, omdat men daar een goed loon denkt te verdienen.

Ik dacht, dat een dergelijke veel eenvoudiger leefwijze de mens ook meer tijd en gelegenheid zou geven met zijn medemensen in contact te komen en voor hen iets te zijn of te doen. Ik geloof namelijk dat je een stad beter kunt plannen, wanneer de mensen die er leven, zelf kunnen uitmaken wat zij er werkelijk zouden willen hebben en de tijd zouden hebben hierop in te gaan, dan wanneer deskundigen uitmaken, wat goed is en wat anderen mooi moeten vinden.

Zoals ik trouwens ook geloof, dat zelfs de beste architect geen goede woning kan ontwerpen, wanneer niet degenen die daar moeten leven, geraadpleegd zijn en met hun wensen rekening is gehouden. Alleen op deze wijze krijgt men immers een werkelijk leefbare woning.

Ik ben ervan overtuigd dat kleine groepen, uitgaande van hun ervaringen en wensen, een leefbaarder milieu tot stand zouden brengen, dat bovendien veel praktischer is. Ik meen dat het wegvallen van de grote exploitatiemogelijkheid van grondbezit, vooral ook van het grondbezit in handen van de gemeenten, een aanmerkelijke verlaging van bouwkosten zou meebrengen en zelfs een groot deel van de huidige hoogbouw, met alle neurosen daaruit voortkomende, overbodig zou maken. Ik wil in dit verband even vermelden dat een van de laatste onderzoeken op dit gebied heeft uitgewezen, dat wanneer je in moderne flats boven de derde verdieping komt, de neurosen toenemen bij de mensen, terwijl alleen zij die op de bovenste verdieping wonen, weer iets minder neurotisch plegen te zijn. Met andere woorden, het grootste deel van Nederland heeft de zenuwen door de wijze waarop men moet wonen, terwijl verder een deel de zenuwen heeft, omdat men geen woning kan vinden. Ik dacht, dat ook hieraan eens iets veranderen moest. Mogelijk is dit volgens mij zeker, zelfs op betrekkelijk korte termijn.

Ook bij dergelijke problemen speelt moraal een grote rol.

Men moet niet zeggen: ach, wanneer het mij nu maar goed gaat, of stellen: men moet het maar nemen, het enig belangrijke is dat ons plan groots en mooi is. Men moet niet uitgaan van de vraag of men misschien nog iets meer hieraan kan verdienen. Men zou zich af moeten vragen hoe men, met zo weinig mogelijk middelen, zo doelmatig mogelijk iets voor een ander zou kunnen doen. Maar zover is het kennelijk nog lang niet. Volgens mij is perfectionisme, dat geen rekening houdt met de medemens, in grote mate aansprakelijk voor de ellende en problemen van deze tijd.

Wonderlijk vind ik het dat men, ter verdediging van de vrijheid, grote legers in stand houdt, die, wanneer het er op aankomt, meestal net niet goed genoeg functioneren om hun doel op redelijke wijze te vervullen. Indien u in Nederland werkelijk liever uw vrijheid dan uw leven hebt, zou men eenvoudig moeten besluiten een aantal atoombommen te begraven - wat de gehele wereld dient te weten - plus een mogelijkheid die ontsteking ervan vanuit vele plaatsen te bedienen. Dan zou men, wanneer ooit een vijand het land werkelijk zou bezetten, eenvoudig wachten tot hij er werkelijk is om vervolgens met die vijand eenvoudig de lucht in te gaan. Weet de wereld dit, dan beseft men ook: wanneer wij hier aanvallen, is er geen roem te behalen en geen buit. Ten hoogste een ramp, waarbij radioactieve besmetting een rol speelt. Wat m.i. een goedkopere en betere wijze is om onafhankelijkheid te garanderen dan grote machtsinstrumenten, die het merendeel van de burgers toch niet voor rampen, dood, uitbuiting en mishandeling door eventuele bezetters en vijanden zou kunnen beschermen. Het lijkt mij in ieder geval afdoende dan een legertje dat door de vijand, gezien de meest voorkomende haardracht, waarschijnlijk met een "hallo, zus" zal worden aangesproken.

Waarom is men toch steeds zo inconsequent? Wanneer je iets werkelijk wilt, moet je er alles voor over hebben. Wanneer je echter iets niet werkelijk wilt, ben je een dwaas wanneer je daar veel voor opoffert. De mensen zouden moeten leren een bewuste keuze te maken tussen de dingen die zij werkelijk willen en de dingen die zij eigenlijk niet willen. Dat bereik je alleen wanneer de mensen gaan beseffen, dat die keuzemogelijkheid wel degelijk aanwezig is. Stoffelijk bv. zou men kunnen zeggen: Ik wil niet meer verdienen dan zoveel, of: wanneer ik meer belasting moet betalen dan zoveel, werk ik eenvoudig niet meer. Men kan eenvoudig weigeren, deel te hebben aan bepaalde zaken en de gevolgen daarvan rustig nemen. Dat lijkt mogelijk wel wat raar, maar het is uiterst doelmatig, dat kan ik u verzekeren.

Geestelijk kan ik mij voorstellen dat men voortaan zegt: kletsen jullie maar raak, ik luister niet meer. Ik zal eerst eens zelf nadenken. Dit werkt in het begin erg frustrerend. Maar ik heb een voorstel: Wanneer u op een vergadering bent, deze inbegrepen, en u vindt dat de spreker onaanvaardbaar is, sluit uzelf af, draai desnoods uw stoel om, zodat u de spreker de rug toekeert en denk zelf na. Op deze wijze kun je van heel wat vervelende sprekers afkomen, je kunt meer tijd vinden om zelf eens na te denken en bovendien bereik je op de duur, dat in plaats van lege leuzen steeds meer zinrijke woorden tot je worden gesproken, dingen waarin je kunt participeren, woorden over zaken die je werkelijk iets zeggen.

In de werelden van de geest zijn wij voor het wereldbeeld, dat wij hebben, sterk afhankelijk van harmonie, van samenwerking. Wanneer 20 personen in de geest elkaar ontmoeten, elk met een geheel eigen wereldbeeld, zo zullen zij, om contact te krijgen en werkelijk te leven en te beleven, die punten moeten vinden waarop voor hen aanvaarding en harmonie mogelijk is. Dat wordt dan de wereld, waarin zij kunnen leven. Bouwt men stegen en krotten, dan zal men daarin ook wonen, bouwt men tuinen vol schoonheid, zo zal men daarin vertoeven. Zo is het nu eenmaal in de werelden van de geest.

Maar is het in de stof uiteindelijk niet net zo? De wereld waarin u leeft, wordt mede bepaald door uw daden, maar vooral door de harmonieën die u met anderen weet te bereiken. Nu kan je aan hetgeen een ander is en doet, niet veel veranderen. Maar je kunt misschien je houding tegenover die ander veranderen, zodat er iets is wat je gemeenschappelijk denkt en doet. Indien de mensen leren harmonisch met anderen te werken en te leven, zonder zich daarbij te beroepen op rechten t.a.v. de anderen of menen anderen te moeten domineren, is het mogelijk een wereld op te bouwen die het legendarische paradijs weer benadert. Uiteindelijk is dit alles alleen maar een kwestie van moraal, van zedenleer, van menselijke zedelijkheid in plaats van het leven volgens een boekje of zelfs tegen eigen beter gevoelen en weten in.

Nog enkele opmerkingen:

De nadruk, die wordt gelegd op zondigheid is een bewijs van disharmonie en wanbegrip. En wanneer het daarbij gaat om het nu zo vaak gehoorde argument van de noodzaak tot zedelijk besef: Ik vind het minder zedelijk verantwoord om een kogel op een medemens af te vuren dan om anticonceptiemiddelen te gebruiken. Zondigheid is iets, wat je bij anderen niet kunt constateren, maar hoogstens bij jezelf. Wanneer je met de wereld niet tevreden bent, moet je niet anderen aanklagen, maar iets aan jezelf veranderen. Voorstanders van zedelijkheid e.d. zou ik willen aanbevelen eerst er eens over na te denken wat in eenvoudig menselijk normen en daden voor hen zedelijkheid betekent, om vervolgen in overeenstemming daarmee zelf te leven. Dit in plaats van het opleggen van hun al dan niet bewust overdachte normen aan anderen.

Ga uit van uzelf en de krachten die u in uzelf erkent. Dan zult u steeds weer onvermoede krachtreserves in uzelf ontdekken. Dergelijke reserves komen eerst ter beschikking, wanneer de mens zichzelf niet meer verdooft met woorden en theorieën, maar zich afvraagt wat hij is en wil zijn, wat voor hem harmonie is, en vervolgens probeert, deze dingen voor zich waar te maken.

Doe zoveel mogelijk zelf. U kunt meer, dan u denkt. Uw product zal mogelijk niet zo volmaakt zijn als dat van een vakman, maar heeft voor u meer waarde en schenkt u meer bevrediging; je leert weer meer vertrouwen op en geloven in jezelf. Je wordt meer meester van je eigen werkelijkheid. Eerst de mens die zichzelf leert vertrouwen en zijn eigen kunnen beseft, zal ook in zijn eigen innerlijke wereld meer vertrouwen stellen, leren leven volgens eigen normen van zedelijkheid, en harmonie met het leven bereiken.

Vraag: Hoelang duurt het voor dit algemeen bestaat?

Antwoord: Indien men rekent dat de mens om tot zijn huidig mentaal niveau en kennis te komen rond 60.000 jaren van node heeft gehad, waarbij slechts een zeer beperkt moreel besef op basis van eigen persoonlijkheid blijkt ontwikkeld te zijn, moeten wij wel aannemen dat de volgende ontwikkeling eerder de innerlijke krachten en werkelijke moraliteit van de mens zal gaan betreffen.

Meer dan 30.000 jaren zal het wel niet vergen. Welke verklaring eigenlijk een grapje is. Ik wilde alleen duidelijk maken dat dergelijke ontwikkelingen zeer langzaam verlopen. Het vinden van een nieuwe moraliteit en mentaliteit, die alle mensen omvat - dit was de kern van uw vraag - is praktisch onmogelijk, omdat de een eerst bezig is een bepaalde norm te bereiken, terwijl de ander al weer een stapje verder is. Een exact antwoord op de vraag is dus niet mogelijk.

En dit, vrienden, was het dan. Hopelijk denkt u nog eens na over enkele van de punten die ik heb genoemd. Het is heus de moeite waard. En bovenal, wanneer ik iets mag opmerken: maak u niet druk erover dat anderen dit nu eens moeten weten en er iets mee moeten gaan doen. Begin er liever eerst zelf eens mee. Later kunt u dan, als monster van deze nieuwe geestelijke en morele ontwikkeling, u zelf eens tonen aan de maatschappij. Indien u het echter alleen maar aan anderen voorlegt als iets, wat voor hen toch zeer belangrijk is, krijgt u geen gehoor, of is op zijn best het resultaat monsterlijk.

Ik dank u voor uw aandacht.

Goedenavond.

(aanmerkelijk verkort)

WANNEER EEN MENS GELOOFT, GELOOFT HIJ HET VERDER WEL.

Goedenavond, vrienden.

In dit tweede deel van de bijeenkomst moet ik actueel blijven en gelijktijdig toch meer geestelijke zaken aansnijden.

Ik zou daarbij graag willen beginnen met de volgende verklaring: de moderne mens gelooft vele dingen niet meer, en wanneer hij iets gelooft, gelooft hij het verder wel.

Dit is, naar ik meen, de kern van het probleem waarmee je geconfronteerd wordt, zodra het gaat om geestelijke bewustwording. Een mens, die geestelijk meer bewust moet worden, zal in zich eerst een zeker geloof moeten hebben. Hij moet een onredelijke of bovenredelijke aanvaarding kennen, op grond waarvan hij, buiten de menselijk redelijke wereld, tot ervaren, beleven en eventueel ook handelen kan komen.

Daaraan schijnt het nogal te laboreren. Er zijn problemen te over. Een ervan is misschien wel de vaak innerlijk gestelde vraag, of er wel een God is die zich werkelijk met de wereld bemoeit. Ik geloof niet dat God zich met de wereld bemoeit in de zin, waarin mensen zich dit voorstellen en menen te moeten begrijpen. Er mensen die zeggen: heb je een kwaal? Niet erg, dat is een kruis, dat God je te dragen geeft. Ik ben het daarmee echter niet eens, zomin als met de zeer modernen die schijnen te menen dat alle zaligheid bij het kruis begint. Sommige mensen maken zich een beeld van een God die ergens in de verte ronddobbert, een soort verloren figuur die zich eigenlijk kort na de schepping reeds heeft teruggetrokken en nu, met pensioen zijnde, welwillend de dwaasheden van zijn schepping aanschouwt. Ik geloof niet dat er een God is, die zich zo sterk en onmiddellijk met het individu pleegt te bemoeien zonder dat dit individu zelf hiertoe eerst aanleiding geeft, ondanks alle theorieën in andere zin.

Ik geloof ook niet in een God die ver van de mens staat. Volgens mij, al is dit een persoonlijke zaak, waarvoor ik echter enkele bewijzen gevonden meen te hebben, is God in feite een toestand waarin wij ons bevinden, een kracht, waarbinnen wij ons bevinden. Op het ogenblik, dat wij harmonisch worden met die toestand, openbaart God zich aan ons. Hij zal dit doen in overeenstemming met ons bevattingvermogen, onze capaciteit. Wij zullen dit contact ongetwijfeld weergeven in de termen van ons eigen begrip en misschien ook wel in de termen van onze eigen afwijkingen.

God is er voor mij echter wel. Nu is het eigenaardig, dat God altijd weer bij mens en geest ergens tevoorschijn komt. De mensen zeggen wel eens: wanneer je over de duivel spreekt, rammelen zijn ketenen. Ik zou daaraan toe willen voegen: Wanneer een mens spreekt over zaken, die even wat minder zakelijk en redelijk zijn, maar daarbij eerlijk en in volle ernst spreekt, steekt God de kop al door de deur. Opvallend is, dat bij de mensen en hun verklaringen omtrent hun leven en denken God altijd weer zo nadrukkelijk te pas wordt gebracht. Ik dacht dat die God niet zo nadrukkelijk zijn aanwezigheid kenbaar maakt, of zelfs maar wil maken.

Ik meen eerder, dat de mens zelf zal moeten leren leven, juist omdat hij deel is van het geheel en ook van God. Ik meen dat de mens, die in zich de totale goddelijke waarde niet geheel kan bevatten, de werkelijke werkingen en invloeden van God niet zal kunnen erkennen, laat staan dat hij ook nog precies zou kunnen weten, wat God nu wel en wat God niet wil. Ik dacht dat voor ons God de achtergrond is van iets, wat wij misschien magie kunnen noemen. God is het magische principe waaruit wij krachten putten. De wijze, waarop wij dit doen of trachten te doen, kan zeer verschillend zijn, maar de kracht is altijd dezelfde, de resultaten worden steeds weer door onszelf bepaald. Door dat, wat wij zijn en wat wij waarmaken. Een situatie die ongetwijfeld voor vele mensen onaanvaardbaar is, omdat zij nu eenmaal zo heerlijk met de krukken van een onmiddellijk gezag en een onmiddellijk goddelijk ingrijpen zo gezellig door het leven kunnen strompelen, zonder zichzelf aansprakelijk te voelen.

Wanneer je dergelijke zaken eens aansnijdt, zijn er steeds weer mensen die bevestigend mompelen en knikken om te laten zien: Dat wist ik al lang. Maar zij doen er dan kennelijk maar heel weinig mee. Vandaar de uitspraak, waarmee ik begonnen ben. Zodra een mens beseft dat er een kracht is, waarin je leeft en waarop je afgestemd kunt zijn, zo vraag ik mij alleen maar af, waarom hij dan niet met geheel zijn wezen en al zijn vermogens tracht de juiste afstemming te bereiken. Het antwoord is dan meestal, dat dit voor de mens veel te moeilijk is. Wij willen, zo zegt men dan, dit graag doen, beste vriend. Maar kunt u ons dan niet een paar eenvoudige voorbeelden geven, hoe wij dit snel en eenvoudig kunnen doen?.

Ik kan u alleen maar zeggen, dat praktisch alles, wat een mens is en wat een mens doet, tot het bereiken van die afstemming kan dienen. Voor sommige mensen is een eerste huwelijksnacht gelijktijdig een ontmoeting met God, omdat zij in een toestand van zelfvergetelheid geraken en daarmee een licht en een innerlijkheid ervaren, die zij op een andere wijze niet meer kunnen vinden. Sommige mensen bereiken de afstemming in een kerk of in de natuur, andere mensen komen hiertoe juist, wanneer zij zich in het zweet werken, terwijl anderen juist weer een langere periode van rust van node schijnen te hebben om enige harmonie en afstemming te kunnen bereiken. Ik geloof niet dat het veel uitmaakt, hoe je het doet. Ik geloof ook niet dat het ene systeem werkelijk zoveel beter is dan het andere. Systemen e.d. zijn alleen maar hulpmiddelen, die moeten helpen ons af te stemmen op de kosmos, op een bestaan, dat niet te zeer door onze stoffelijke persoonlijkheid wordt geredigeerd en in feite ook wordt beperkt.

Nu is in deze tijd naar ik meen de ontwikkeling van de filosofie eveneens aan de actuele kant. Maar in deze filosofie zien wij steeds weer dat vooral de stoffelijke mens, met zijn verlangens en redelijke inzichten, als kern van het geheel wordt gesteld. Het gaat steeds weer over de mens met al zijn rechten. Men filosofeert over het menszijn en de noodzaken daarvan, over het veranderen van menselijke redelijke structuren, die men niet meer redelijk genoeg acht, en zelfs over de vraag hoe een mens de noodzakelijk genoemde revolutie kan veroorzaken. Zoals men filosofeert over de wijze waarop een mens zichzelf zou zien en voelen in een meer dan 3-dimensionaal stelsel en dergelijke zaken.

Ik ben van mening dat men bij dergelijke filosofieën altijd weer een grote waarheid over het hoofd ziet: Dat veel van hetgeen later door de wetenschap bewezen is en redelijk aanvaardbaar werd, al veel vroeger innerlijk door sommige mensen erkend is. Een poëet die ruim 2000 v. Chr. leefde in wat nu China is, schreef een mooi lettergrepengedicht, waarin hij spreekt over de kleine sterren die hun weg zoeken in de materie. Hij spreekt in feite over atomen en moleculen, ook al kent hij deze namen nog niet.

Hij heeft van zaken, die eerst in de laatste tijd door de wetenschap ontdekt zijn en voorstelbaar zijn gemaakt, kennelijk reeds dan een zuiver beeld. Maar hoe kon die mens dit weten? Het was voor hem naar ik aanneem gewoon een innerlijke erkenning. Innerlijk kom je dan ook vaak dichterbij de waarheid dan met alle verstandelijkheid.

Ik geloof dat de mens dan ook zijn innerlijke waarden eerder voorop moet gaan stellen dan zijn meer uiterlijke methodiek. Het lijkt soms of de mens van heden, wanneer hij zich bezighoudt met filosofische beschouwingen, terecht komt in een soort trainingskamp, waarin hij wordt opgeleid tot het geven van de juiste antwoorden op de juiste vragen, het voeren van de juiste actie onder bepaalde omstandigheden en zozeer van zijn gelijk wordt overtuigd, dat hij door dit alles voortaan geschikt is voor het terroriseren van zijn medemensen.

Wat is de zin daarvan? Wanneer ik geloof in een hogere kracht en ik kan die kracht beleven en door mij kenbaar maken, dan kan die ene kracht meer tot stand brengen dan een protestdemonstratie door duizenden mensen. Wanneer ik geloof in een innerlijke kracht en ik kan die kracht hoe dan ook, op welke manier dan ook, naar buiten brengen, dan zal ik daarmee meer kunnen bereiken en leren begrijpen, dan met een gehele reeks van zuiver logisch opgezette wetenschappelijke experimenten. Dan voel ik de juistheid van bepaalde zaken eenvoudig aan en kan, mits ik dit wens en over de middelen beschik, deze juistheid zelfs later aan anderen bewijzen. Vaak komt men langs deze weg in onvoorstelbaar korte tijd zelfs tot de mogelijkheid wetenschappelijk materiële bewijzen te vinden voor waarheden, die eerst innerlijk erkend werden.

Wij vergeten al te vaak dat, wanneer wij al spreken van God als een kracht, waarin wij leven en waarmee wij voortdurend verbonden zijn, wij ook spreken over het totaal van alle weten, het totaal van alle kennis, alle energie. Wanneer wij nu dit eens erkennen en niet verwaarlozen, kunnen wij stellen, dat, zover ons vermogen tot ontvangst reikt, wij 'weten' kunnen putten uit de oneindigheid. Ik zie niet in, waarom wij het dan alles zo omslachtig zouden moeten doen. Ik zie ook niet in, waarom je wankelende Pyramides uit woorden zou moeten bouwen, wanneer er in de mens een weten en een kracht kan zijn.

Ik tracht trouwens iets dergelijks tot stand te brengen, want ik spreek wel woorden - wat in dit geval wel onvermijdelijk is - maar vlecht gelijktijdig aan iets anders: Ik probeer een geestelijke daad te stellen, iets rond u en mij te wekken naast de obligatoire woordenreeksen en in woorden gehuldigde denkbeelden, waaraan wij niet goed voorbij kunnen gaan. Ik heb geprobeerd enkele sleutelbegrippen in de mensen wakker te roepen, een enkel besef, een enkele reactie. Een reactie, die overigens niet de mijne hoeft te zijn. Een reactie, die zelfs door mijn woorden en begrippen niet bepaald kan worden, maar die wel door de eigen innerlijke krachten van de mens een waarde kan worden, die door de mens zelf en zijn verbondenheid met het hogere wordt bepaald.

Dit lijkt mij onder de gegeven omstandigheden het beste voor een werken als dit. Het lijkt mij ook het beste, wanneer het aankomt op geloven: Iets doen. Daadloosheid is iets, wat volgens mij eerst bereikt kan worden, wanneer het gehele Al geheel aanvaard is. Of, om het in iets boeddhistischer termen te zeggen: Hij, die opgaat in de volledige sereniteit, is degene die alle dingen reeds erkend, veroverd of overwonnen heeft. Daarmede is een waarheid gesteld, die, om in Nederlandse termen te blijven - en Nederland is een veeteelt land - een waarheid is als een koe. Ofschoon het mogelijk juist zou zijn om te zeggen, dat Nederland eens een veeteeltland was. Ik meen, dat in uw dagen het stemvee een grote meerderheid vormt boven alle melkvee.

Maar realiseer u even de betekenis van de geciteerde stelling: Alleen datgene, waarover wij volledig meesterschap bezitten, kunnen wij verwaarlozen. Als wij eenmaal iets geleerd hebben, is het ons eigen geworden. Wij hoeven dat niet meer opnieuw te leren, te overdenken, of te overwegen. Wij doen het gewoon. Het oude is voor ons dermate vanzelfsprekend, dat wij, ook al genieten wij het, gebruiken wij het, is het een deel van ons dagelijks bestaan geworden, er niet verder over nadenken. Wanneer wij over iets na gaan denken, is dit juist het nieuwe, datgene, wat wij nog niet veroverd hebben.

Wanneer er niets meer te ontdekken en te veroveren valt, omdat wij alles kennen en ons eigen gemaakt hebben, reageren wij als vanzelf. Voor ons is er dan geen strijd meer, maar alleen rust en harmonie. Volgens mij mogen wij dan ook concluderen, dat wij, om verder te komen, ons voortdurend de zaken eigen moeten maken en ze dan niet meer verder zullen moeten overwegen. Sommige mensen veroveren een kleine wijsheid of een beetje geestelijke kracht, maar blijven dit dan - om in Nederlandse termen te spreken - voortaan steeds weer herkauwen, tot alle geur en smaak er van af is.

Wanneer je iets ontdekt hebt, een waarheid, kennis, kracht, gebruik die. Probeer die onmiddellijk zoveel mogelijk praktisch toe te passen. Ga dan verder naar een volgend streven, een nieuwe ontdekking zodra blijkt, dat je daarin slaagt. Zo kom je dicht bij God, bereik je eerder de begeerde sereniteit, maar kom je ook dicht bij een werkelijk geluk. Geluk is overigens niet gelegen in het verwerven van wat je nog niet hebt. Geluk is veeleer gebruik maken van de mogelijkheden die je bezit, waardoor je gelijktijdig tevreden kunt zijn met jezelf en onwillekeurig toch ook steeds nieuwe mogelijkheden voor jezelf doet ontstaan.

Het is moeilijk dit alles meer beeldend uit te drukken. Mogelijk helpt dit u. Ik heb met mijn collega's vaak gesproken over de Witte Broederschap. Dat is een vreemd geheel, dat - van buitenaf beschouwd - zeer veel doet denken aan een soort gouvernement, compleet met ministers, commissies en senaat, waarbij het geheel dan is gebaseerd op de een of andere hoge geestelijke openbaring. Maar wanneer je gaat zien naar alles, wat daar gebeurt en wordt gezegd, zo blijkt al snel, dat men in feite voor anderen alleen maar formuleert, wat men in zichzelf a.h.w. reeds heeft erkend uit de gehele waarheid. Wanneer jouw erkenning van de waarheid dan door voldoende andere geesten wordt aanvaard, wordt deze gezamenlijk omgezet in praktijk.

Vaak blijkt, dat de middelen, waarover men beschikt, te kort schieten. In andere gevallen blijkt vaak, dat men veel meer kan doen, dan men wel dacht. Want de Broederschap neemt wel besluiten, maar weet zelf nooit precies, wat de resultaten van de aanvaarde acties zullen zijn. Een geheel juist waarderen van krachten en mogelijkheden blijkt zelfs voor de hoogsten van de Broederschap niet doenlijk. In vele gevallen begint men eenvoudig aan een taak, omdat de noodzaak hiertoe erkend is, zonder te weten hoe het zal verlopen. Maar aan de andere kant is dit de enige wijze, waarop je geestelijk iets kunt doen en soms ook iets kan bereiken.

Ik heb tegen mijn collega's toen opgemerkt, dat deze wijze van reageren eigenlijk voor ons allen een voorbeeld zou moeten zijn. Wij kunnen rustig eens een keer op de babbeltaoer gaan, wanneer wij maar de waarheden praktisch kenbaar willen maken en de aanwezige krachten praktisch tot uiting laten komen. Wanneer deze wens ons drijft, zal er iets van een Goddelijke waarheid dóórschemeren, zelfs in het meest krankzinnig lijkende babbelpraatje. Maar op het ogenblik, dat wij proberen onze eigen gewichtigheid en zelfgerechtigheid te etaleren ontstaat een hol-galmend geheel, waarin geen geestelijke kracht of goddelijke waarde meer aanwezig is. Dan stimuleren wij niet meer, maar kunnen wij hoogstens verdoven.

Menige entiteit, behorende tot andere groepen - waarmede wij ook contacten hebben, die vaak zeer gezellig zijn - zal dit onderschrijven. Wat nog niet betekent, dat men het met onze wijze van werken en optreden eens is. Vaak krijgen wij te horen, dat wij te veel gebruik maken van schokeffecten. Informeer je, wat hiermede wordt bedoeld, zo blijkt men hieronder vaak meer progressieve denkbeelden te verstaan, het gebruik van bepaalde termen en uitdrukkingen.

Sommigen blijken hieronder verder het gebruik van bepaalde synoniemen voor minder gevoelige woorden te verstaan, vooral wanneer een omschrijving wordt gekozen, die door eenieder toch wel onmiddellijk begrepen kan worden. Ik persoonlijk ben het daarmee niet eens en meen dat je, bv. sprekende over een politicus, wel rustig moogt verklaren, dat de man je doet denken aan een verouderd stuk jute-verpakkingsmateriaal. Er valt geen onvertogen woord en toch zal eenieder, die wel eens van jutezakken heeft gehoord, onmiddellijk en zonder twijfel weten, wat je bedoelt.

Anderen menen dergelijke zaken en het gebruik van nog veel minder gesluisde uitdrukkingen te moeten verwerpen, daar zij niet in overeenstemming te brengen zijn met hetgeen de mens gemiddeld van een hogere geest meent te mogen verwachten. Wij hebben daarentegen toen gesteld, dat wij door eerlijk duidelijk te maken, hoe wij over bepaalde zaken en mensen denken en voelen, eerder een werkelijk contact met de mensen zullen kunnen bereiken. Want volgens ons moet tussen geest en stof geen verhouding zijn als die tussen hoge, onaantastbare leermeesters, tegenover nederige en minderwaardige leerlingen, die eerst kunnen gradueren door te sterven. Er dient sprake te zijn van een samenwerking, waarbij geesten, die in hun wereld de zaken anders beleven, ervaren, gevoelen, hun erkenning van het kosmische, ook in meer stoffelijke en praktische termen overgezet, aan de mensen brengen die dit dan in eigen wereld en volgens eigen normen en begrippen moeten vertalen en daarmee werken.

Wat wel enige overeenkomst toont met hetgeen ik reeds in het begin heb gezegd omtrent het contact tussen mens en God. Er dient sprake te zijn van een openstaan, een harmonie, maar wel degelijk ook van een actie en reactie vanuit jezelf. Ik geloof, dat tussen geest en materie hetzelfde geldt. Je kunt alleen door een directe benadering, zowel vanuit de stof als vanuit de geest, elkaar begrijpen en samen iets tot stand brengen. Alleen wanneer de mens direct en spontaan durft reageren op de geest, kan die geest ook iets van haar eigen waarden, incl. bepaalde niet in woorden uit te drukken waarden, aan die mens geven. Zoals een geest, die zich niet weet uit te drukken in voor de mens eenvoudig begrijpelijke, desnoods daarbij grove termen, niet in staat zal zijn iets van de totale reactie van de mensen te begrijpen en zo daaruit lerende, vanuit zich steeds meer duidelijker en beter te geven.

U ziet, dat ik uiteindelijk bij onszelf terecht ben gekomen. Dit is ook logisch. Want aan het begin en het einde van alle dingen staan wij voor eigen begrip toch steeds weer zelf, als ego. Het is ons eigen begrip en ervaren, dat onze kosmos tekent. Het is ook onze eigen wijze van beleven, die uitmaakt, wat ons leven voor ons is. Ik geloof zelfs, dat ons hoogste contact met God altijd weer bepaald zal worden door datgene, wat wij op het ogenblik van het contact zelf zijn. Maar is het dan belangrijk, dat wij ergens boven dit ik-zijn uitgroeien? Ik weet, dat velen dit beweren. Ik zou echter willen zeggen, dat dit niet zo heel erg belangrijk kan zijn. Belangrijk is, dat er contact is tussen geest en mens. Dit is belangrijker dan het spreken van mooie woorden. Belangrijk is, dat er een contact is tussen de mens en zijn God, onverschillig in welke termen en onder welke beperkingen dit plaats vindt. Want wanneer dit er eenmaal is, kun je verder gaan, verder bouwen. Daarom lijkt het mij belangrijk, dat u stellingen en filosofieën, of zij nu van ons komen of van iemand anders, alleen maar beschouwt als aanleiding voor een eigen zoeken naar begrip en contact. Belangrijk lijkt mij, dat je steeds weer zoekt naar dat kleine beetje meer, dat beetje extra, waardoor jezelf a.h.w. ruimer en voller van besef wordt.

En daarmee heb ik mijn betoog beëindigd. Hopelijk vindt u het geheel actueel genoeg. Want menige mens in deze dagen loopt vast in woorden, omdat hij niet leert vanuit en door zichzelf door te dringen tot de hogere essenties, die ook voor hem toegankelijk zijn.

Wij sluiten nu met de improvisatie.

"Geef mij genaden, God. Geef mij uit Uw krachten dat, wat ik begeer. Ach heer, zie neer op al Uw arme schepselen en help ze voort in Uwen wil en volgens Uwen weg. Geef, heer, ons, wat wij wensen en noem dit dan Uw wil in het bestaan. Heer, wij gaan bij U te rade. Heer, geef ons wat wij zoeken. Dat is dan uw genade".

"Heer, wil ons openbaren wat is Uw wil en wet. Wat is de werkelijkheid waarin wij leven God? Wat is het doel, ons zijn gezet? Ach Heer, wij willen graag, dat Gij ons openbaart, wat eigen ik als goed en eigen zijn verheffend erkent, zodat de strijd, het streven vooral ons zijn gespaard. Heer, geef ons toch uw woord, dat wij op eigen wijze, kunnen smeden. Geef ons niet een pad, maar brede wegen, die wij kunnen betreden zoals wij willen. God, openbaar toch ons begeren als juist, opdat wij zonder een besef van schuld of vraag van redelijkheid vervullen kunnen, wat er in ons leeft".

"Ach God, Gij, die dit alles ons geeft, zodat wij leven naar begeren, uw openbaring wordt tot leidsman onze rede. Ach God, wat is toch Uw genade groot. Maar God, waar blijft de vrede? God, geef ons eindelijk rust. Uit uw goddelijk woord hebben wij een wet gepuurd, maar zie, die wet werd moord. O God, Gij bracht de liefde (? Red.), dat ons toch is geopenbaard. Waarom dan is de aarde nog doordrenkt van bloed? Ach God, Uw openbaring is zo goed, maar zie, de vrede kan niet zijn. Geef ons een antwoord, God."

"Ga mens, eerst bij uzelf te rade. Leef de kracht die in u leeft. Dat zij u de genade. Gij zoekt een openbaring, mens? Ik heb mijzelf in u met al mijn kracht geschreven. Lees dan in eigen wezen en leer met streven naar waarheid voort te gaan. Zo gij, o mens, erkennend wat Ik in u ben, de kracht, die Ik u geef, durft leven wat gij zijt, ik zeg u, vrede is uw deel tot in de eeuwigheid."

Welke improvisatie een aardige onderstreping is van hetgeen ik getracht heb u duidelijk te maken. Daarmee is het ogenblik gekomen om afscheid te nemen van elkaar. Het was mij aangenaam bij u te mogen vertoeven.

Goedenavond.

d.d. 17 november 1972